מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

עבודה זרה כה

עניין: וידם השמש, הלא היא כתובה על ספר הישר

עבודת עבודה

גמרא **וידום השמש וכו' הלא היא כתובה על ספר הישר**

הישר מאי ספר הישר זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים וכו'. הנה מה שדקדק לקרותם כשם ישרים כתן, נראה הכוונה כשם שכ למ"ש הכתוב [תהלים נג,ו] רננו צדיקים בה' ליישרים נאוה תהלה, ומאותו הענין נראה עפמ"ש במדושינו בכמה דוכתא שאומר שירה לפניו יתברך מצד עצמו הוא גנות לאומרו כי זה ניכר שאין כן דעה, ע"ד שאמרם ז"ל [ברכות נג,ב] משל למלך שהיו לו שני זהב והיו מקלקלין תחתו כשל כסף, רק עיקר הכבוד לנו בהמירת השירה לו יתברך היינו כמה שנתן לנו הוא יתברך רשות להללו ומחל לנו על כבודו, זה הוי לנו הכבוד. ופרשנו כזה מאמרז"ל [סנהדרין נב,ב] שכשעה שאמר נבוכדנצר [דניאל ג,נב] אלוהי כמה דכרכין ליקם לגנות כל שירות ותשבחות שאמר דוד יע"ש. ובעת נראה היא לצדיקים היא ישרים, וישרים הוי למעלה מצדיקים, שהרי אם האמת נקראו בשמן ישרים ולא מתוארים בשמן לצדיקים מוכח דישרים עדיפי מצדיקים. ולכך י"ל לצדיקים לא הוי רשאים להלל לו יתברך רק ע"י נתינת רשות ממנו יתברך להלל, אבל ישרים להם נאוה תהלה מצד עצמן והם לא נצי רשות כי בלי רשות נאה להם להלל לו יתברך. ועיין ברש"י מס' תענית דף ט"ו [ע"פ ד"ה ה"ג לא הכל] דישרים עדיפי מצדיקים, והוא רמז' לדכרינו מאוד ומפורש שם כדכרינו דישרים עדיפי. וז"ש "רננו לצדיקים בה'" רק בשמו יתברך במה שנתן להם רשות להלל ולולי הרשות הי' להם להטול לגמרי, אבל "לישרים נאוה תהלה" מצד עצמן אף בלי רשות כלל.

ולפ"ז הנה מיהושע שאמר לשמש דום מאז"ל [מגמגם מחרי ט] למר השמש אם מני מחדום מי יאמר שירה אמר לו יהושע שתוק ואני אומר שירה, ולכאורה אין זה טענה דכשלמע אם הי' השירה היתר מצד עצמו הי' שייך לומר שישתוק השמש ויהושע יאמר שירה, אבל כיון דהשירה אסור בעצם רק ע"י רשות הותרה, ע"כ אינה למה שניתן לו רשות אבל למה שלא ניתן רשות אין יכול לומר שירה השייך לאחר, וכיון דשירת השמש ניתן לשמש ולא ליהושע אין רשאי יהושע לומר שירה במקום השמש בלי רשות ממנו ית'. אך הענין הוא כיון דאנו נקראים בני אברהם יצחק יעקב הנקראים ישרים, ואנו יורשים זכותן דכרע כרעא דאבוה, ולישרים הוי נאוה תהלה בלי נתינת רשות, לכך הי' יכול יהושע לומר מדעת עצמו שהוא יאמר השירה במקום השמש. וז"ש הכתוב וידום השמש וירח עמד עד יקום גוי אויביו, ומה שזכה יהושע לשמוע בקולו מדעת עצמו היינו דהלא היא כתובה על ספר הישר אלו האבות שנקראו ישרים ולישרים נאוה תהלה לכך הוי רשאי להתליף וכו' וע"ש. ועיימ"ש בדרושי תורה פ'

החיד"א - חומת אנך

פרשת דברים

ו. ואת יהושע צויתי בעת ההיא לאמר וכו'.

צריך לדעת מה ציוה ליהושע. וגם לאמר שפירושו לאמר לאחרים. והרב החזקוני כתב כענין שנאמר פ' פנחס ויסמוך את ידיו ויצוהו ע"ש. ואינו מתישב. והפשוט הוא שציוהו שיאמר לישראל תדיר כמו שאומר לו עתה לא תיראום וכו'. ואפשר לומר כמ"ש רז"ל שעמדה לו חמה למשה רבינו ע"ה במלחמת סיחון כשם דעמד ליהושע ע"ה וכתבתי בעניותי בפני דוד דלא נכתב בפי' רק בג"ש דאחל אחל דלמרע"ה לאו רבותא היא דפני משה כפני חמה. אך יהושע ע"ה דהוא כפני לבנה ויגזור על החמה הוי רבותא. וזה רמז ואת יהושע ונכתב מלא דביום שעמדה חמה ליהושע יתגדל שמו וזה רמז ואת יהושע צויתי בעת ההיא לאמר שהוא יאמר שמש בגבעון דום והיינו דקאמר עיניך הרואות את כל אשר עשה לרבות שעמדה חמה כן יעשה לכל הממלכות כלומר דבמלחמות ההם כה יהיה שתעמוד חמה:

קרן אורה תענית טו.

הגדול כולם ישמחו ועל זה הדרך נאמר במקום אחר (תהילים ל"ב י"א) שמחו בה' וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב כי צדיקים ישמחו בו וישרים ירונו. ועיין מהרש"א ז"ל שהביא ראי' מנוסח של נשמת דצדיקים עדיפי. ויפלא אמאי לא הביאו מנוסח תפלת ר"ה איפכא ובכן צדיקים יראו וישמחו וישרים יעלוזו וחסידים ברנה יגילו כו'. ולפי הנוסחא מאי צדיקים יראו וישמחו, משמע נמי כשיטת רש"י ז"ל כי לע"ל כ"א יעלה מעלה ויזכו צדיקים לשמחה וזהו שכתוב (תהילים ס"ח ד') וצדיקים ישמחו ויעלצו כו' וישישו בשמחה כי יהי' להם לששון שזכו למדריגת השמחה:

רבי צדוק הכהן

פרי צדיק חנוכה אות יז

כשלוה קפץ עליו רגז של יוסף והוא כמ"ש (תענית טו.) לא הכל כו' לצדיקים לתורה ויצריס לשמחה היינו מי שכבר לבו יצר ואין לו שום נטייה להרע יוכל להיות תמיד כשמחה תמכם לצדיק שהוא מי שי"ל שד מלחמות ואין לבו מכורר שד אין לו שמחה עדיין מפני שצריך להתלבש ברוגז וירלת ה' ורק נשלח לו התרה מן השמים שהוא דטוק להקדושה. ויעקב תע"ה שהיה לבו מכורר

גליוני הש"ס תענית טו.

שם רש"י ד"ה ה"נ לא הכל לתורה כ' דישרים עדיפי מצדיקים, ני"ב ני"ע מטטח פסוקי דזמרה דשבת כפי ישרים תתרומם וכשפתי לדיקים תתברך וכלשון חסידים תתקדש וכקרב קדושים ותתפאר דנקט סדר המדרינות ממטה למעלה דחסידים עדיפי מצדיקים וקדושים עדיפי מלדיקים ות"ל ה"נ לדיקים עדיפי מישרים ולתיתי כמהרש"ל בח"י שמחד פ"ז ובלשניך דד"ז פלוגתא דתנאי פ' הפסחה שקלים פרק ב' נכנס לתרום את הלשכה היו מצטפפין טו טו ומזכרין עמו מעשה שכנכס ושד בשה שיש לקיים מה שנ"ל ותיימם נקיים מד' ומישרלל ותומר ומשית היצר והטוב כפיני ד' הכוב כפיני מים ותיכר כפיני חדם דכרי ר"ש ר' ישמעאל תומר לף היכר כפיני מים ותומר ומלא חן ושכל טוב כפיני חלקיים ותדם כי וז"ל ר' ישמעאל נמי מודה דיכר מטמטוטו כפיני חדם ולא דמוסיף דהוה כולל נ"כ כפיני מים [וכן משמע מתוי דאמר ותומר ומלא חן ושכל טוב כפיני חלקיים ותדם] ותכה תואר לדיק הוא כיני לכין המקום לכד פ' קידושין מי ל' דשוב לשמים וכ"ש לכריות נ"כ מקרא לדיק וכך לדיק טוב הוא דלא מיקרי עפ"ה ות"ל פלא תואר לדיק הוא רק כיני לכין המקום ופ"כ ל"ש דיכר הוא כפיני חדם כיינו דמורה לכד על טוב לכריות כיני לכין חביבו לכן לדיק כיני לכין המקום מדף ומטי"ל לר' ישמעאל דיכר הורחטו תרתי כפיני חדם וכפיני מים כיינו דהוא טוב כמה שכיני לכין חביבו וגם כמה שכיני לכין המקום לכן יפר מדף מלדיק דהוא כיני לכין המקום לכד ות"ל כיון דהדכר פלוגתא דחכמי אין קשר עוד מסתירת הך דכתן לנוסח פסוקי דזמרה כנ"ל:

תענית דף טו.

וישתחוו הא והא עבוד אמר רב נחמן בר יצחק אף אני אומר לא הכל לאורה ולא הכל לשמחה צדיקים לאורה וישרים לשמחה

רש"י תענית טו.

לפי מלכים ילמו וקמו ברים ושממו: ה"ג לא? הכל לאורה ולא הכל לשמחה דכתיב אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. ישרים לשמחה דישרים עדיפי מלדיקים:

מהרש"א תענית טו.

ולא הכל לשמחה כו'. פרש"י דישרים עדיפי מלדיקים מכל הרשב"ם כתב שהישרים היא מדרגה למטה מלדיקים כו' ע"ש וכ"נ מנוסח שמילדן ישרים לדיקים מחידים קדושים

SPONSORED LZ"N
AHARON BEN YAAKOV SHALOM • LEAH BAS YITZHAK